

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt IX. Perturbatio inter Episcopos, quòd omittebatur articulus de Principibus laicis. Rumor de suspensione, & vnde excîtus. Peculiares coetus Praesulum & minorum Theologorum ad concordandam ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11718

C A P V T I X.

1563.

Perturbatio inter Episcopos, quod omittebatur articulus de Principibus laicis. Rumor de suspensione, & unde excitus. Peculiares cœtus Præfulum & minorum Theologorum ad concordandam controuersiam de matrimonio clandestino, & quo exitu. Prorogandæ Sessionis necessitas.

Post proprium matrimonij argumentum, agendum erat uniuersè de legibus emendationis. Pontifici molestum non erat, ut in Concilio emendatio laicorum Principum tractaretur, idque duplici de causa, quæ utraque in idem recidebat. Altera erat, quò illi in se ipsis defendendis occupati, minorem virium curarumque partem ad Aulam Romanam premendam conuerterent. Altera, quò intelligerent, ubique locorum abusus esse, de cunctis deblaterari posse, ac re ipsa blaterari: & si illi querelas plurimas in Pontifices audiebant, ab his etiam querelas plurimas in Principes audiri; adeoque utrasque querelas partim esse indebitas, & enatas aut à peritiæ penuria, aut ab immensa subditorum cupiditate; partim conueniri de malis, veris quidem, sed insanabilibus per leges, nisi quod in hominibus imperfectum est, mutetur à Deo; partim de malis curationis capacibus, adeoque dignis, ut ipsis utrimque consulatur. Idcirco vsque ab mensè Iunio Borromæus hanc scripserat ad Legatos arcanis notis: *Quoniam unusquisque nos petit huiusce emendationis causâ, videtur, non alio ictus dirigi, nisi ad huius sanctæ Sedis auctoritatem, & nos Cardinales, qui sumus illius membra, vulnerandos; Pontifex dicit, ut ob amorem Dei desinant, aut curent laicos Principes reformare, nec in eo cuiuspiam rationem habeant, in rebus tamen iustis atque honestis; atque in ijs etiam curandum vobis est, ne videatur res à nobis profecta.*

*a Arcanone-
ta Borromæi
ad Legatos
26. Iun. 1563*

*Litteræ Pon-
tif. & Bor-
rom. 8. Au-
gusti, & re-
sponfa Lega-
torum 6. Se-
ptemb. 1563*

Is erat animus Pontificis; tamen in re præsentis rogatus ab Hispanicis ministris, ut Regis indemnitate commendaret, necesse habuit epistolam huiusmodi formæ ad Præsides scribere: *Aloysius Auila, & Vargas, Oratores apud nos Regis Catholici, institerunt, ut ad vos scriberemus de ijs, quibus aiunt ipsi Regem Catholicum prægrauari in Principum emendatione. Responsum reddidimus, existimare nos, à vobis ac Patribus Synodi non nisi æquum & honestum peragi, & Concilium esse liberum pro ea libertate, quam ipsi postulant, atque idcirco nobis non licere legem illis præscribere: verumtamen amoris, quo eos prosequimur, gratiâ vobis commendatum à nobis iri quæ ad Regem spectant, sicuti per has*

Oooo 3 litte-

at
Urid.

1563.

litteras facimus, simulq; vos hortamur ut caute procedatis, eiq; gratificari conemini in ijs, quæ per æquitatem, honestatem, & vestram nostramq; dignitatem fieri possint. Sed simul cum hac epistola altera pariter Borromæi delata est, quæ alterius vim quasi diluebat, ac temperabat, & hæc habebantur: Quæ ad vos scribit Pontifex de Principum emendatione, intelligentur, si Lunensis à vobis ea petierit; quod si non petierit, quemadmodum litteris suis ostendit se non petiturum, ne Synodi libertatem præpediat, neque vobis ulla rei notitia ostendenda erit, sed incumbendum ad rem prosequendam eâ libertate, rectoq; animo, quibus huc usque usi estis. Præterea ibi significabatur, non licuisse Pontifici Hispanis eam epistolam non concedere, vt qui vicissim cum Auila conuenerat de celeri Concilij exitu, & super eo tantum de Regis animo ac mandatis obtinebat, quantum satis erat; non tamen sui mentis esse, vt Legati illius epistolæ causâ ab ijs peragendis desisterent, quæ alioquin opportuna censerent.

Ipsi læti exceperere concordiam Pontificis cum Auila & cum ipso Rege, cuius concordia effectum aliquem in Lunensi experiebantur. Sed altera epistolæ pars molesta illis accidit: siquidem opinabantur, epistolam Pontificis, vtpote scriptam Hispanis petentibus, adeoque illius conscijs, occultari non posse Lunensi, qui eius executionem postulasset; adeoque totum onus ipsorum humeris imponi, nimis imparibus ponderi tantæ litis, nisi robustioris nominis adminiculo inniterentur; quamquam postea certiores redditi sunt, eam Pontificis epistolam non nisi duobus Romæ Oratoribus, & per arcanum silentium innotuisse. Quare nequaquam Lunensis potuisset eam scire, aut certè citare, atque idcirco confirmati sunt à Pontifice, vt in ea re Episcopis satisfacere. Animus illis auctus est à quadam exteriori violentia: etenim cum gradus esset faciendus à doctrinis ad leges, cumque animaduertent Patres sublatum articulum de Principibus laicis, mirum in modum commoti sunt, eorumque complures cuiusvis conditionis ac regionis Legatos adierunt, denuntiantes, nisi articulus ille restitueretur, supra centum conspirasse, se suffragium de reliquis haud laturus. Conspicari se, & cognoscere ex Romanis litteris, rem eò tendere, vt celebratâ Sessione Synodus suspendatur, & Episcopi suas ad Ecclesias remigrent, vacui potissimo fructu illic sperato ac debito.

Publicus hic rumor de suspensione falsus erat, sed non absque vestigio aliquo veritatis. Pontifex enim acceptâ Legatorum epistolâ, de qua diximus, vbi opinionem ipsi præ se ferebant, Cæsa-

e Litteræ Borrom. ad Legat. 15 & Legat. ad ipsum 19. Septemb. 1563.

d Litteræ Legat. ad Borrom. 11. Septemb. 1563.

rem & Galliæ Regem, cum ad opus deueniretur, potius consen-
 suos suspensioni quàm absolutioni Concilij, ita illis respondere 1563.
 iusserat Borromæum: *Si interim de suspensione sermo fiet, potius quàm*
rescindatur, præbere aures poteritis: sed quoniam nostrum non est de ea 21. Augu-
 sti 1563.
loqui, nec unquam nisi rogati à Principibus consensuri sumus, cum existi-
mus reuerà Pontifex, multo magis Christianum esse, Synodum absolvere
quàm suspendere; ita ubi Cæsar, unaq; Gallie Rex hanc suspensionem ex-
poscerent, quò tempus ipsis suppetat ad humores præparandos, & ad res
Germanie Galliæq; componendas, in quarum prouinciarum gratiam po-
tissimum Concilij celebrationem amplexi sumus, in eiusmodi casu Ponti-
fex, quamquam etiam, ut dixi, rogari uolet, tamen ubi maior Patrum
pars consenserit, multum difficultatis non afferet. Atque addebatur, non
esse ab eo desistendum ob formidatam aliquam Hispanorum repu-
gnantiam, modò id Cæsar & Galli uellent, quorum ditionum
gratiâ, non item Philippi, Synodus fuerat conuocata: par esse, ut
Regi Catholico sufficiat confectio emendationum, quæ ad id us-
que temporis statutæ essent: & credi, Philippum Regem, proum
ad gratificandum Cæsari patruo suo, haud reiecturum suspensio-
nem, ubi eam ab illo optatam cognosceret. Id tantummodò de
huiusmodi negotio verum est, de quo nihil re ipsa agitatum, sed
fama, quæ nuntia munus dedignatur nisi etiam inuentricis par-
tes agat, rem confectam decantabat, eique fides habebatur ab
Episcopis. Quare necesse fuit Legatis, polliceri Patribus, intra
triduum ipsis memoratum articulum vnâ cum reliquis exhibitum
iri, non quòd in proxima Sessione digeri possent ob temporis an-
gustias, sed quòd ueluti arrhaboni esset eorundem in sequenti Ses-
sione agitandorum. Et aduertebant animo, haud licere Cæsari
propterea conqueri, tum quia ipsius responsum ultra præstitu-
tum terminum expectatum fuerat, tum quia nihil interim statui
animus erat, antequam eius mens innotesceret, sed solum sermo-
nem de his haberi.

5 Tunc itaque sedatis Patribus, cœpti sunt generales conuentus
 de morum emendationibus die 11. Septembris. Sed ne senten-
 tiarum narratio interrumpatur, quas illi plurium hebdomadarum
 spatio protulerunt, varia præmittam, quæ per eos dies accide-
 runt; præsertim uerò id quod contigit de matrimonio clande-
 stino, quodque retardandæ Sessionis causa fuit. Animaduertebant
 Præsides, tametsi maior pars Decreto faueret, tamen Episcopos
 prope sexaginta immobiliter illi aduersari, tantoque animi robo-
 re, ut ubi non habitâ de ipsis reluctantibus ratione ad Decreti
 sanctio-

In lit. Cæ-
sarianorum
ad Cæarem
14. Sept. mb.
& in epist.
Legatorum ad
Borromæum
15. Septemb.
1563.

at
 Crict
 I

1563. functionem iretur, valde timendum esset, ne ad Pontificem pro-
uocarent; hinc verò lis illa pestilens, & schismatis grauida excitate-
tur, Num Pontifex Concilio sit superior, adeoque an liceat à Con-
cilio ad Pontificem prouocare. Quamobrem Legati à Romam scri-
psere, Se ea de causa cogi ad Sessionem prorogandam: à se satis in-
telligi, huiusmodi prorogationes ex intestina discordia parum
honorificas Synodo euasuras; minus tamen id malum esse quam
schismatis discrimen. Et quoniam Pontifex cognitis contentioni-
bus super eo articulo, Legatis non semel significarat, opportu-
nius ^h videri sibi, huiusmodi articulum prætermitti, ne in nouum
velut isthmum abiret, qui ingressum in propinquum portum infi-
nite protraheret, Legati iam eandem complexi sententiam, Pon-
tificem admonuere, ad id profuturam eius cohortationem, quam
de ea intermissione ipse coràm haberet ad Lotharingum, Romam
interim aduenturum: narrabantque, tantam esse in ea re varia-
tem opinionum, vt aliqui etiam ex Legatis arbitrantur, nulla
ratione fas esse huiusmodi matrimonia irrita reddere. Sed ante-
quam Sessionem prorogarent, ⁱ studuerunt rei veritatem enuclea-
re, & hoc pacto discordiam tollere per exquisitam disputatio-
nem, quæ super his habita est 13. Septembris solemniter in ædi-
bus primi Legati, coram collegis, reliquis Purpuratis, cunctis
Oratoribus Ecclesiasticis, & quam plurimis eximisque Præsuli-
bus, ac minoribus Theologis, quorum aliqui disceptaturi erant,
reliqui omnes audituri, & etiam coram laicis, concesso eo die li-
bero cunctis ingressu. Selecti ad disputandum in duas classes par-
titi erant, alteram oppugnantium, alteram propugnantium hoc
Decretum, quo irrita clandestina coniugia reddebantur. Erant in
priori classe Adrianus Valenticus Venetus ex Ordine Prædicato-
rum, qui Stellæ postea suffectus est in Ecclesia Iustinopolitana, Fran-
ciscus Torres Clericus haud regularis, Salmeron è Societate Iesu,
Ioannes Peletier ex Sorbona, & quidam Anglus, cuius nomen
haud notatum comperio. In altera classe numerabantur Fran-
ciscus Forenus Dominicanus, Didacus Payua Clericus haud regula-
ris, vterque Lusitanus, Simon Vigor, & Richardus Drupeus ex Sor-
bona, & Petrus Fontidonius Hispanus, Theologus Episcopi Salmanti-
censis: classis altera è regione alterius sedebat, in media corona.

Dicere orsus est Osius, qui vt solus inter Legatos doctrinis
Theologicis excellebat, perinde etiam acriorem sensum in que-
stione præ se ferebat, & sententiæ Decreto contrariæ tenaciter ad-
hærebat. Quare ipsius præsertim gratiâ, qui tertio iam conuen-
tum

g Ad Bor.
romæum 1.
14. & 15. Se-
ptemb. 1563.

h Litt. Bor
rom. ad Le-
gatos 21. &
25. Augusti
1563.

i Literæ Le-
gat. ad Bor-
rom. 14. & 15.
Septemb. &
Iadrensis
16. Sept. &
Cæsariano. ū
ad Cæsarem
14. Septemb.
Quæ cuncta
extat copio-
sè in Actis
Palerit. &
Salmanticæ.
14. Septemb.
sed cum ali-
qua leui inter-
eos varietate.

tum periclitatus semper Decreto propitium, nondum tamen ac-
 quietcebat, & ab aliquo pertinaciæ notabatur, ad hoc nouum ex-
 perimentum deuentum est. Vtrosque is præmonuit, fuisse illos
 conuocatos non ad subtilitatis ostentationem, sed ad veritatis in-
 quisitionem in tantæ molis controuersia: Præsides iudicio Patrum
 multum tribuere; non tamen eos in Synodo consistere tamquam
 arbores sensu carentes, qui se flecterent quò ab impetu maioris
 partis impellerentur: oportere ipsos pariter commoueri ab inte-
 riori vi cognitarum rationum. In anteaçtis disputationibus omnem
 scrupulum haud fuisse sublatum, ac præcipue, quo pacto posset Ec-
 clesia nouum hoc impedimentum inducere, quandoquidem in
 cunctis reliquis obicibus, vsque ad eum diem constitutis, semper
 fuerat habita ratio alicuius facinoris antecedentis, cuius causâ obex
 oriretur inter contrahentes: sed hoc non accidere in præsentia; id-
 circò quiete & placide suas sententias exponerent.

7 Prima lis de possessione fuit. Fautores Decreti dicebant: Ad-
 uersariorum onus esse, tamquam actores arguere; sibi, tamquam
 possessoribus, sufficere respondere, quorum possessio nitebatur
 communi iudicio tum minorum Theologorum, tum Patrum: id
 sibi satis esse ad Decretum sustinendum, dummodò ab obiectis
 argumentis haud vincerentur. Contrà aduersarij: Ius possessionis
 fauere defensoribus veteris consuetudinis Ecclesiæ, & mutationi
 reluctantis. Alteri ex aduerso aiebant: Potius obtineri ab Eccle-
 sia possessionem constituendi obices qui coniugia irrita facerent,
 adeoque ab eo qui iurisdictionem ad id Ecclesiæ denegabat, actoris
 onus assumi, & probandi debitum iniri. Denique primus Lega-
 torum voluit, vt qui nouum Decretum promouebant, suas ratio-
 nes proferrent. Sed alterum hîc litigium ortum est: illis siquidem
 mens erat de sola potestate agere, non item de condecencia, cuius
 trutinam dicebant ad Patrum prudentiam, non ad Theologorum
 doctrinam pertinere: sed Peletier opponebat, odiosam esse pro-
 nuntiationem, *Ecclesia non potest*: quare sibi esse animum susti-
 nendi, eam non debere. Sed Adrianus huiusmodi quæstionem
 præcidit, se paratum offerens ad impugnandam potestatem, quod
 affirmabat nihil indecorum sonare dum agitur de Sacramentis,
 neque quidquam deterius, quàm si negetur, esse in Ecclesiæ pote-
 state aquâ è rosâ expressâ baptizare, & nucis oleo Sacramentum
 Confirmationis conferre. In illum iraque sic Payua disseruit: Esse
 in Ecclesiæ facultate matrimonij naturam mutare, sublatâ con-
 tractui efficacîâ, quemadmodum palàm erat in eius obicibus, inter

Pars III.

P p p p

con-

at
 Crict
 I

1563. contrahentes positus; idque illi efficere licuisse, propterea quod eorum conditio aduersabatur alicui bonorum illorum, quorum ergo matrimonium instituitur. Porro certum esse, magis repugnare bonis matrimonij obscuritatem clandestini, quam quarti gradus affinitatem. Alter respondit: Mala ex clandestino suborta ex accidente contingere, & ex hominum nequitia; adeoque parem non esse rationem inter illa, & inter ea quæ ex natura proueniunt, cuiusmodi sunt in coniugio inter affines. Reposuit Payua: In legibus sancendis, atque in impediendis per eas actionibus, unicam esse normam, scilicet, obseruare an sæpius malum contingat, siue ex accidente, siue ex natura contingat, cum in utroque casu æquè noceat, & remedio indigeat.

Furcius ad idem alio exemplo usus est; nimirum, irritum fieri ab Ecclesia matrimonium ob adulterium præcedens illius qui mortem coniugis molitus est: licere igitur ipsi pariter irritum reddere ob adulterium imminens, quodque valde frequenter contingere consuevit; ac per id Olij obiectum dilui, quippe quod nihilo minus necesse est occurrere delicto imminenti, sublatâ illius patrandi facilitate, quam præscriptâ, ubi patratum fuerit, pœnâ. Cæterus ille biduum habitus est, & aliquem etiam sermonem intermiscabant Patres; inter quos Didacus Lainius, qui præter suffragium Generalis Moderatoris, munus quoque Theologi Pontificij exercebat, sicuti dictum est, disputationem ingressus, ad excludendam hanc ab Ecclesia potestatem, valde nitebatur in eo, quod ipsa ab illa sanctione per quindecim sæcula continua abstinerit, tametsi eadem accidissent incommoda. Sed respondebatur, sperata fuisse ab Ecclesia fructuosa reliqua remedia, quibus postea experimento cognitis inefficacibus, ad hoc deueniebatur. Si Lainij ratio vim habuisset, haud expediturum fuisse legem vllam nouam in Concilio condere, cum liceret opponere singulis, ab Ecclesia per quindecim sæcula eas conditas non fuisse.

Gliscente paulatim animorum ac verborum æstu, & loquentium numero, dum varij Præsules colloquium identidem interpolabant, disputatio in contentionem confusionemque migravit. In Valenticum, qui quod se defenderet ab auctoritate partis oppositæ, ex frequentia inualescens, exemplum produxit profanæ Synodi Ariminensis, & secundæ Ephesinæ, in quibus minor Patrum numerus meliores sententias propugnauit, ingens strepitus excitus est, perinde quasi conferre vellet cum Tridentina Synodos illas nequaquam legitimas: quod reuera non intendebatur ab illo; sed qui seipsum audit

audit cum re indecora collatum, ad primum sonum id sibi vertit
 contumeliæ, quamuis non semper collatio in malignam exempli
 conditionem cadat. Lainius quoque cum appellaret conscientias
 appetentium nouum Decretum reddens irrita coniugia, *minus ra-*
tionis consentaneas, hoc est, minus æquas, à quodam Oratorum velli-
 catus est. Post multa colloquium finem parum decorum habuit,
 & omni fructu vacuum, pro eo ac huiusmodi disputationes termi-
 nari solent; cum opportunior sit ad veritatem detegendam inter
 discordantium ingeniorum dubitationes umbra domesticorum
 sermonum, quam solemniū disceptationum lux. Et in arboribus
 pariter vsuuenit, vbi maior est frondium pompa, minorem fru-
 ctuum maturitatem haberi.

C A P V T X.

*Mandata Lunensi tradita à Philippo Rege. Prorogatio Sessionis ad
 vndecimam Septembris. Responsum Casaris redditum suis Ora-
 toribus, & Morono, de articulo Principum laicorum, & de
 reliquis capitibus reformatis.*

Peruenerat id temporis ^a tabellarius Regis Catholici ad Ora-
 torem Hispanum, qui postea Legatos inuisens, generatim lo-
 cutus est de postulatis sibi iniunctis, quod erat indicio, ea nec
 multa esse, nec graua; qui enim viæ plurimum cupit conficere,
 haud lentè se mouet. Retulit, plenè satisfactum fuisse Regi per
 anteaactam Sessionem, & per habitum in ea ipsius respectum, indi-
 cans rationem inlitam in litigio locorum honorumque cum Gallis.
 Acquieuisse Regem syngraphæ, à Legatis traditæ Oratori de parti-
 cula, *proponentibus Legatis*: eundem nunc cupere, vt ea particula sine
 vlla mora declararetur, ob rationes, quas scripto ipsis osten-
 disse.

^a Litteræ Le-
 gatorum ad
 Borrom. 9. &
 10. Septem-
 bris, 1563.

Responsum illi est: Parum loci superesse ad id verborum operâ
 declarandum, dum facto exercebatur, relictâ liberè proponendi
 facultate Oratoribus, vt videre erat in postulato Gallorum de ma-
 trimonio clandestino, & Venetorum de Græcorum consuetudine;
 se tamen traditum scriptum perlecturos. Eidem aperuerunt neces-
 sitatem tradendi Patribus cunctos articulos triginta sex, ac præci-
 pue articulum de Principibus laicis, tametsi de vno supra viginti
 tunc agendum esset; nec Lunensis repugnauit. Id itaque effe-
 ctum

Pppp 2

Orict.